

วงเวียนแห่งความรู้ สู่องค์กรร่วมพัฒนา

20-21 สิงหาคม 2563

ข้อมูลพร้อมใช้ ค้นหาข้อบกพร่อง แม่ลูกปลอดภัย เมื่อใช้ยาทางจิตเวช

อรพรรณ ภูประดิษฐ์¹, อัญรัตน์ เกษสถิตย์², ณัฐวรรณ ชุศล², รังสิมา นิโบล อัมเม็บ¹, นันทพร เล็กพิทยา²

¹ งานการแพทย์และเภสัชกรรม ศูนย์การแพทย์สิริกิติ์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

² งานเภสัชกรรมคลินิก ฝ่ายเภสัชกรรม คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่มาและเหตุผล

แนวทางการเลือกยาในสตรีมีครรภ์และให้นมบุตรมีความแตกต่างจากผู้ป่วยทั่วไป เนื่องจากผู้ป่วยในกลุ่มนี้มีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาของร่างกาย ทำให้ยาบางชนิดสามารถผ่านรกหรือน้ำนมของมารดาไปสู่ทารกได้ ดังนั้น เมื่อมีการสั่งยาในผู้ป่วยกลุ่มนี้จำเป็นต้องประเมินความเสี่ยงของยาต่อทารกทุกครั้ง

ยาทางจิตเวชเป็นกลุ่มยาที่พบรายงานความผิดปกติต่อทารกหลายรายการ และในปัจจุบันยาทางจิตเวชในบางรายการมีการปรับเปลี่ยนข้อมูลความปลอดภัยของยาต่อทารกหรือเพิ่มเติมคำแนะนำจากเดิม เนื่องจากมีหลักฐานทางวิชาการในผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าวเพิ่มขึ้น อีกทั้งยาทางจิตเวชบางรายการมีรายงานข้อมูลความปลอดภัยที่ไม่ชัดเจน ดังนั้น เมื่อมีการสั่งยาทางจิตเวชในผู้ป่วยกลุ่มนี้ บุคลากรทางการแพทย์ในทุกกระบวนการการสั่งยา ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ เภสัชกร พยาบาล จำเป็นต้องมีการตรวจสอบคำสั่งการสั่งยาให้ถูกต้องทุกครั้ง เพื่อความปลอดภัยต่อผู้ป่วยและทารก อย่างไรก็ตามพบว่าบุคลากรทางการแพทย์ส่วนใหญ่ที่ไม่มีประสบการณ์การสั่งยาทางจิตเวช พบว่าต้องใช้ระยะเวลาในการสืบค้นข้อมูลความเสี่ยงของยาต่อทารกค่อนข้างมาก บางฐานข้อมูลให้ข้อมูลที่คลุมเครือหรือไม่ครบถ้วน ยกที่จะนำไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ ทำให้ต้องใช้ระยะเวลาเพิ่มขึ้นในการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการสั่งยา อีกทั้งยังพบกรณีความคลาดเคลื่อนทางยา โดยเฉพาะเรื่องข้อบ่งใช้ของยา ที่อาจมีการปรับเปลี่ยนข้อมูลความเสี่ยงของทารกจากเดิม ซึ่งอาจทำให้ผู้ป่วยไม่ได้รับยาที่มีประสิทธิภาพและความปลอดภัย

จากปัญหาดังกล่าวพบว่าขั้นตอนการสืบค้นข้อมูลถือเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญและใช้ระยะเวลานาน เนื่องจากยาบางรายการต้องสืบค้นจากหลายฐานข้อมูล ตามเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น ทีมเภสัชกรคลินิกที่ดูแลผู้ป่วยจิตเวชจึงพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ที่รวบรวมข้อมูลความปลอดภัยของการใช้ยาทางจิตเวชในสตรีมีครรภ์และให้นมบุตรโดยอ้างอิงระบบของ US Food & Drug Administration (US FDA) ในรูปแบบของตาราง ซึ่งใช้หลักการการสื่อสารแบบ visual concept ซึ่งให้ข้อมูลที่ถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว ในการค้นหาข้อมูล ทำให้ผู้ป่วยที่ตั้งครรภ์และให้นมบุตรได้รับประสิทธิภาพและความปลอดภัยสูงสุดจากการใช้ยาทางจิตเวช

วัตถุประสงค์

- ผู้ปฏิบัติงานมีความสะดวกและรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลความปลอดภัยของยาทางจิตเวชในสตรีมีครรภ์และให้นมบุตร
- ลดภาระงานของบุคลากรทางการแพทย์ (แพทย์และเภสัชกร) ในการสืบค้นข้อมูล
- ส่งเสริมการวางแผนการใช้ยาทางจิตเวชในสตรีมีครรภ์และให้นมบุตรในระยะยาว
- ลดความคลาดเคลื่อนทางยา ส่งเสริมให้ผู้ป่วยได้รับยาที่มีประสิทธิภาพและความปลอดภัยสูงสุด

ขั้นตอนการดำเนินการ

- รวบรวมข้อมูลที่สำคัญของการใช้ยาทางจิตเวชในสตรีมีครรภ์และให้นมบุตรจากฐานข้อมูลต่าง ๆ
หมายเหตุ: รายการยาทางจิตเวชอ้างอิงจากฝ่ายเภสัชกรรม รพ.รามาธิบดี
- ออกแบบตารางแสดงข้อมูลความปลอดภัยของยาทางจิตเวชที่ใช้ในสตรีมีครรภ์และให้นมบุตร
- ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
หมายเหตุ: ตรวจสอบแบบ independent double check โดยเภสัชกร
- ตกแต่งความสวยงามและพิมพ์ผลงาน
- ทดลองใช้และประเมินผลงาน
- แก้ไขผลงานตามข้อเสนอแนะ

สรุปผลการดำเนินงาน

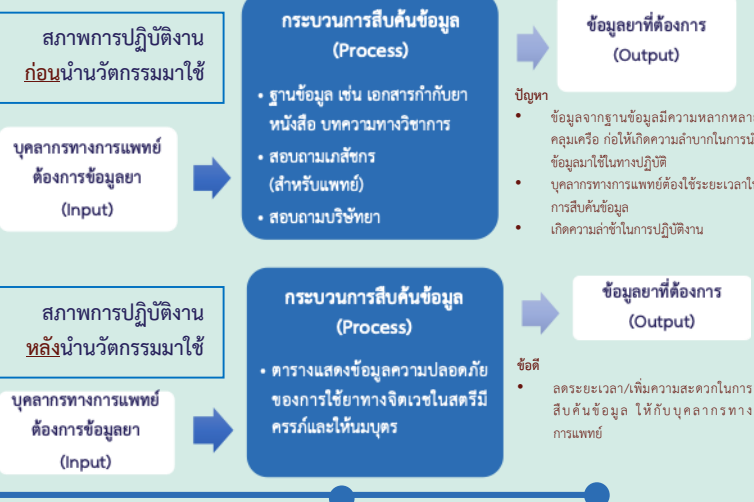
- ลดขั้นตอนการสืบค้นข้อมูลและเพิ่มความสะดวกให้กับบุคลากรทางการแพทย์ ในการสืบค้นข้อมูลความปลอดภัยของยาทางจิตเวชในสตรีมีครรภ์และให้นมบุตร
- ช่วยในการตัดสินใจในการสั่งยาทางจิตเวชในสตรีมีครรภ์และให้นมบุตร เนื่องจากข้อมูลที่แสดงอ้างอิงตามมาตรฐานสากลและทันสมัย
- ลดความคลาดเคลื่อนทางยา เพิ่มความถูกต้องและความปลอดภัยในกระบวนการสั่งยาของผู้ป่วย

Antidepressants			
Drug	FDA pregnancy category	Lactation risk category	Relative infant dose (RID) (%)
Amitriptyline	C	L2	1.9 - 2.8
Imipramine	B	L3	0.4 - 2.0
Clomipramine	C	L2	N/A
Desvenlafaxine	C	N/A	5.5 - 9.5
Desipramine	C	L5	N/A
Duloxetine	C	N/A	<1.0
Escitalopram	C	L3 in older infants, L3 in neonates	3.5 - 8.0
Fluoxetine	C	L2 in older infants, L3 in neonates	1.4 - 14.4
Paroxetine + Mefenamic acid	C	N/A	N/A
Fluvoxamine	C	L2	<2.0
Agomelatine	C	L3	N/A
Mianserin	B*	N/A	N/A
Mirtazapine	C	L3	0.5 - 4.3
Nortriptyline	C	L2	1.2 - 3.1
Paroxetine	D	L2	0.4 - 3.0
Reboxetine	B*	N/A	1.0 - 3.0
Setraline	C	L2	0.4 - 3.0
Trazodone	C*	N/A	N/A
Trimipramine	C	L2	N/A
Venlafaxine	C	L3	6.5 - 9.0
Vortioxetine	C*	N/A	N/A

Antipsychotics			
Drug	FDA pregnancy category	Lactation risk category	Relative infant dose (RID) (%)
Aripiprazole	C*	N/A	5.0 - 11.5
Asenapine	C	L3	1.0
Chlorpromazine	C	L3	N/A
Chlorpromazine	B	L3	1.4
Flupenthixol	C*	N/A	N/A
Flupenthixol	C	L3	N/A
Haloperidol	C	L2	3.0
Lurasidone	B*	N/A	N/A
Olanzapine	C	L2	4.0
Piperazine	C*	N/A	3.5
Perphenazine	C	N/A	0.1
Pinocycline	C	L4	N/A
Quetiapine	C	L4	<1.0
Risperidone	C	L3	3.3
Thioridazine	C	L4	N/A
Trifluoperazine	C	N/A	N/A
Ziprasidone	C	L4	1.2

Mood stabilizers			
Drug	FDA pregnancy category	Lactation risk category	Relative infant dose (RID) (%)
Carbamazepine	C	L2	4.4
Lamotrigine	C	L3	3.1 - 30.0
Lithium carbonate	D	L4	10.0 - 50.0
Valproic acid	D	L2	0.7 - 7.4

ลักษณะโครงการ

ผลการดำเนินการ

ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	หมายเหตุ/ข้อเสนอแนะ
ความถูกต้องของข้อมูล	ไม่พบการแก้ไขของข้อมูลของสิ่งประดิษฐ์	เพิ่มเติมค่า Relative infant dose (RID; ร้อยละของขนาดยาที่ทารกได้รับเมื่อเทียบกับขนาดยาที่มารดาได้รับ) เนื่องจากเป็นพารามิเตอร์ที่มีประโยชน์มากที่สุดในกระบวนการประเมินความปลอดภัยของทารกจากการได้รับยาผ่านทางน้ำนมของยา
ความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล	ระยะเวลาเฉลี่ยในการสืบค้นข้อมูลประมาณ 3 นาที	เดิมใช้ระยะเวลาเฉลี่ยในการสืบค้นข้อมูลประมาณ 10 นาที
ความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล	พึงพอใจในระดับมาก	
ความสามารถในการลดภาระงาน	พึงพอใจในระดับปานกลาง	ข้อดี : สามารถศึกษาข้อมูลที่สำคัญเบื้องต้นในทันที ช่วยในการตัดสินใจในการวางแผนการใช้ยาในระยะยาว ข้อจำกัด : ยาทหลายรายการที่เป็นยาทางจิตเวชรุ่นเก่าที่ไม่มีรายงานข้อมูลความปลอดภัย แต่มีผู้ป่วยมีความจำเป็นต้องมีการหาข้อมูลเพิ่มเติมในรูปแบบการศึกษา โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ในการดูแลหรือสั่งยาทางจิตเวช
ความพึงพอใจในสิ่งประดิษฐ์ในภาพรวม	พึงพอใจในระดับมากที่สุด	